

## Semnificațiile politice ale orientalizării lui Alexandru cel Mare

Flavius Arrianus, descendent al unei familii aristocratice care dobândise cetățenia romană s-a născut în anul 95 e.n. După anul 130 e.n a ajuns în cea mai înaltă etapă a carierei sale, aceea de *consul suffectus*. A fost numit guvernator al Cappadociei de către Hadrian iar după moartea acestuia s-a retras la Atena unde a primit cetățenia și chiar funcția de *arhonte eponim* în anul 147 e.n. Aceasta este perioada în care s-a dedicat scrisului și una din lucrările sale care a avut șansa să se păstreze, este cea intitulată *Expediția lui Alexandru cel Mare în Asia*, scrisa 5 secole mai târziu după derularea evenimentelor.

Lucrarea este cea mai documentată și mai corectă istorie a lui Alexandru Macedon, în prefața căreia autorul a subliniat că va consemna cu vrednicie doar ceea ce concordă din cele scrise de Ptolemaios, urmaș regal al lui Alexandru și Aristobulos – istoricul expediției; totodată el menționa în continuare, că atunci când apar neconcordanțe, alege versiunea care pare cea mai verosimilă, luând desigur în discuție și alte informații furnizate de alți autori, precum și pasaje din jurnalul de zi al expediției greco-macedonene.

Arrianus a consemnat în continuare orientarea **filopersană** a lui Alexandru, citând ca argumente în acest sens asumarea titlului de succesor al Ahemenizilor, dorința de a răzbuna moartea lui Dareios, adoptarea portului persan, adoptarea ritualului îngenuncherii și tendința spre divinizare, căsătoriile mixte sau recrutarea celor 30 000 de mii de tineri iranieni desemnați de el sub titlul *urmașii mei*. Aceasta tendința de orientalizare a generat o opoziție puternică și mare nemulțumire în rândul armatei macedonene.

Alexandru moștenise de la tatăl său Filip, misiunea de conducător al grecilor împotriva perșilor, conform ligii de la Delos. Aceștia se luptau pentru Elada și scopul era acela de alipire a Asiei la lumea grecească, nicidecum de fuzionare cu lumea orientala.

Încercarea de a adopta **ritualul de prosternare în fața regelui** i-a nemulțumit profund pe macedoneni și pe greci, acesta fiind considerat un sacrilegiu, pentru că era un atribut de cinstire convenit numai zeilor. Chiar descendența sa din Hercules era invocată ca un contraargument în acest sens, căci se știa că eroul nu fusese divinizat în timpul vieții. Motivele de nemulțumire ale grecilor decurgeau în mod expres din faptul că, ei se considerau cei mai liberi dintre oameni, popor care își alegea conducătorii, învățat cu democrația, chiar dacă aceasta avea limitele ei. De aceea ei calificau prosternarea în fața unui om, orice merite ar fi avut el, drept un gest rușinos. Grecii ar fi fost probabil de acord ca Alexandru să păstreze această practică umilitoare numai pentru macedoneni, făcând astfel o distincție etnică și socială semnificativă.

Obiceiul considerat înjositor al prosternării, îl moșteniseră desigur persanii de la Cyrus, fiul lui Cambise, primul om căruia oamenii i s-ar fi închinat în calitate de zeu.<sup>1</sup> Inițial Alexandru a încercat să tatoneze reacția supușilor privind introducerea acestei practici, propunând o variantă ușor atenuată și disimulată, ca îngenuncherea să se facă spre altarul în care ardea flacăra sfântă, simbol al veșnicei puteri moștenite de la Ahemenizi.<sup>2</sup>

O îndepărtare de la tradițiile proprii era considerată de cei din anturajul împăratului și **colaborarea cu șefii locali iranieni**, care, după ce făceau dovada fidelității față de rege, erau numiți satrapi. Păstrarea vechilor structuri și promovarea membrilor aristocrației iraniene locale,

<sup>1</sup> Arrianus, Cartea IV, cap. 14, p. 221

<sup>2</sup> Alexandru Suceveanu apud Plutarh, p. 54

deși făcută cu prudență, nu era văzută cu ochi buni de către membrii armatei sale. La fel inițiativa **recrutării celor 30 000 de mii de tineri**, instruiți și îmbrăcați după model macedonean, creaa motive de nemulțumire. Alexandru dorea sa-i integreze în falangă pe acei tineri și să-i inițieze totodată în cultura greaca, dar macedonenii și grecii din armata sa, vedeau în aceasta o încercare a sa de a nu mai depinde nemijlocit de ajutorul lor.

Episodul celor **10 000 de casatorii mixte de la Susa** a fost un alt motiv de nemulțumire pentru armată, deși li s-a făcut o mare cinste participanților prin faptul că ceremoniile s-au desfășurat în același timp cu oficierea căsătoriei împăratului.

Alexandru s-a casatorit cu Barsine fiica lui Dareios și cu Parysatis fiica lui Ochos, iar pe cealaltă fiica a lui Dareios, Drypetis, cumnata sa, i-a dat-o de soție lui Hephaistion pentru a se înrudi cu el. La fel alți comandanți din armata sa, au primit drept soții, fiice ale aristocraților locali. Ceremoniile au avut loc după **ritualul persan**, onorând astfel populația cucerită și pe urmașele regelui Dareios, al cărui moștenitor se proclamase și pe care l-a onorat cu funeralii regești. De altfel, neplăcut impresionat de felul în care Bessos l-a trădat și l-a ucis pe regele său Dareios, Alexandru a dus o adevărată campanie de prindere și pedepsire a acestuia. Modul în care a fost pedepsit Bessos, prin tăierea nasului și a urechilor înainte de a fi executat, în fața demnitarilor la Ecbatana este barbar, semn ca se lăsase furat de ideea de grandoare și de modul de viață al regilor barbari care făceau distincție clară între ei și supușii lor.<sup>3</sup>

Hotărârea împăratului Alexandru, descendentul lui Heracles, de a lăsa costumul macedonean și de a umbla **îmbrăcat după moda orientală**, renunțarea la cununa de învingător pentru kitaris – turbanul persan, adoptat de la învinși fără rușine și de bunăvoie, a fost atribuită meschinei sale vanități și nu unui calcul politic. În Partia a îmbrăcat pentru prima oară haina orientală pentru a se obișnui cu obiceiurile locului, gândind că astfel comuniunea de obiceiuri și de rasă face mult pentru îmblânzirea oamenilor. Este posibil ca prin aceasta voia să-i facă pe ai săi să i se închine după ce i-ar fi obișnuit cu îndepărtarea treptată a vieții de mai înainte.<sup>4</sup> De aceea probabil împăratul nu a imbracat portul complet, ci o îmbrăcămintă amestecată, mai bogată decât cea medica și mai puțin impunătoare decât cea persană.<sup>5</sup>

A adoptat însă diadema, mantaua de pupură brodată cu aur, sceptrul regal, iar cei din anturajul sau, au spus ca *s-a pierdut prin victorie ce s-a câștigat prin război*, considerându-se învinși în situația în care sunt obligați să se dedea obiceiurilor străine<sup>6</sup>. Nu trebuie uitat ca Alexandru a cîtorit mult, iar orașele au fost populate cu greci și macedoneni, care și-au implementat modul de viață și de gândire propriu. Așa se explică faptul ca sub acest aspect avem da face cu o asimilare a populațiilor indigene și nu cu o fuziune cu acestea.

Este limpede ca părerea unanimă a contemporanilor săi a fost ca Alexandru se orientaliza progresiv, în timp ce armata ar fi vrut regatul persan distrus și umilit nicidecum conservat și cultivat așa cum procedase. Este o certitudine faptul ca a fost fascinat și furat de strălucirea și fastul modului de viață oriental la nivel regal bineanteles.

Totuși nu putem sa nu sesizam gândirea vizionara pe care avut-o. Problema divinizării nu era decât un artificiu menit sa-i confere mai multa autoritate față de supușii din Orient. A știut sa menajeze orgoliile locale și cu toata firea sa nesăbuita uneori, nu a profitat de situația de cuceritor. Cu femeile care l-au atras s-a casatorit (episodul cu Roxana, fiica lui Oxiartes cu care era în război și care la auzul vestii i s-a predat). Alexandru a știut ca pentru a-si consolida stăpânirea trebuia sa-i unească pe perși și macedoneni prin casatorii; așa menaja orgolii, *îndepărta rușinea învinșilor și superbia învingătorilor*. La modul concret, aceste casatorii aveau rolul de a crea noi familii a căror fidelitate putea fi mai ușor controlată. Alexandru pare ca a fost singurul care a înțeles ca un imperiu de asemenea dimensiuni, cucerit cu arma nu se poate păstra ușor, mai ales ca nu apucase sa organizeze sistematic ceea ce cucerise.

Ceea ce ulterior s-a numit elenizarea Orientului, a început prin orientalizarea cuceritorilor.

<sup>3</sup> Arrianus, Cartea IV, cap. 9, p.209.

<sup>4</sup> Arrianus, Cartea IV, cap. 7, p 209

<sup>5</sup> Al Suceveanu apud Plutarh, p.78

<sup>6</sup> Al Suceveanu apud Diodor, Rufus, p 105

## **BIBLIOGRAFIE**

**Flavius Arrianus**, *Expediția lui Alexandru cel Mare în Asia*, Cluj, 1966

**Al. Suceveanu**, *Alexandru cel Mare*, Ed. Academiei Romane, București, 1993

**Quintus Curtius Rufus**, *Viata și faptele lui Alexandru cel Mare*, Ed. Minerva, București, 1970